

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

היכל תשיעי
קובץ שלשלת האור
שער שלישי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

ויגש

(חלק כ שיחה א)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וחמש לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלוקטי שיחות
שבוע פרשת ויגש, כח כסלו — ד' טבת ה'תשפ"ה (א)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2025
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY®
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

ויגש

לאברהם, אלא שגם בני חת שמעו את דבריו. ועל-דרך-זה – דיברו של אברהם לעפרון „באזני עם הארץ“].

ואעפ"כ אין רש"י מדגיש בכל מקומות אלו שפירוש „באזני“ כו' הוא – „יכנסו דברי באזניך“ (וכדומה); ולמה אפוא הוצרך רש"י להדגיש זאת בנידון דידן?

וגם אינו מובן: מפני מה העתיק רש"י מן הכתוב גם את התיבות „ויגש אליו“? והרי „יכנסו דברי באזניך“ הוא פירוש על התיבות „דבר באזני אדוני“ בלבד.

[ואין לומר שכוונת רש"י בזה היא רק לציין את התחלת הפרשה, שכן, כמו שנתבאר בכמה מקומות⁸, לפי זה היה לרש"י לפתוח את פירושו בכל פרשה בתיבותיה הראשונות, ולפועל אין זו דרכו של רש"י אלא כשבא לפרש תיבות אלן].

(8) ראה לקו"ש ח"ב ע' 78 הערה 2. שיחת ש"פ תז"מ תשמ"ב.

(9) פ' לך ועוד. – ואין לומר שכוונתו שם לציין שם הסדרה, כי לא נזכר בפרש"י עה"ת שמות הסדרות, ואפילו לא – שצ"ל שמות לסדרות*. והמ"מ שבפרש"י עה"ת – מלבד אחדים – הם הוספות המעתיקים, ובכתי"י אינם. כמפורסם.

(* ואין זו סתירה להא ששמות כמה סדרות נמצאו בפרש"י עה"ת (פרשתנו מז. ב. יתרו יט, יא. תרומה כה, ז. ועוד) – כי פשוט שבלימוד תשב"כ היו שמות (או סימן אחר) לציין החלק שלומדים, וכנראה במוחש (וכשסיימו התורה לג' שנים (וחצי) – היו ג"פ (וחצי) שמות (או סימנים אחרים)) – ראה החלוקה בתנחומא וכבר שקויט בכ"מ בזה. והספק שבפנים הוא – בביהמ"ד (בזמן דרש"י

א. בתחילת פרשתנו פירש רש"י: „ויגש אליו. דבר באזני אדוני“ – „יכנסו דברי באזניך“.

ובביאור הקושי בלשון הכתוב „דבר באזני אדוני“, שרש"י נדרש ליישבו על-ידי פירושו „יכנסו דברי באזניך“ – כתבו המפרשים¹: פירוש-המילות הפשוט של הנאמר „באזני אדוני“ הוא – „שבקש לדבר באזניו ממש“² (כלומר, לכוון את הדיבור לאזניו של יוסף (בלבד), באופן שאיש מלבדו לא ישמע את דבריו); אלא שכאן אי אפשר לפרש כן, שהרי אין זה כבוד ללחוש באזנו של משנה למלך. ולכן שולל זאת רש"י ומשמיענו שפירוש התיבות „דבר באזני אדוני“ הוא – „יכנסו דברי באזניך“.

אלא שביאור זה אינו מובן: מצאנו לשון דומה לזו בכמה מקומות בכתוב לעיל – „וישכם אבימלך גו' וידבר גו' באזניהם“⁴, „ויען עפרון גו' באזני בני חת“⁵, „וידבר אל עפרון באזני עם הארץ“⁶ – ובכל המקומות הללו אי אפשר לפרש שהדיבור היה בלחישה באזניהם,

[שהרי בוודאי לא דיבר אבימלך עם עבדיו באופן ש„פיו באזניהם“; וכן דיבורו של עפרון לא היה בלחישה באזני בני חת – אדרבה: דיבורו הופנה

(1) רא"ם. גו"א. ועוד.

(2) לשון הרא"ם. וכן פירשו כמה מפרשים (חזקוני, כלי יקר, אוה"ח ועוד).

(3) כמו שהקשה במשכיל לדוד.

(4) וירא כ, ח.

(5) חיי שרה כג, י.

(6) שם, יג. ועד"ז שם, טז.

(7) לשון המשכיל לדוד.

ב. לאחר פירושו הנ"ל, פירש רש"י עוד: „ואל יחר אפך – מכאן אתה למד שדיבר אליו קשות“.

וביאר המפרשים¹⁰, תוכן הדגשה זו של רש"י: בפסוק שלאחרי זה מפרש רש"י כי דיבוריו של יהודה כללו דברים קשים: על התיבות „כי כמוך כפרעה“ מביא רש"י כמה פירושים (מ„מדרשו“) לבאר הדברים הקשים שבזה, ועל־דרך־זה על התיבות „אדוני שאל“ מפרש רש"י¹¹, „מתחלה בעלילה באת עלינו כו“ –

אבל עדיין צריך להבין את פשר אריכות לשון רש"י „מכאן אתה למד“: גם אם היה רש"י כותב בקיצור „מלמד שדיבר אליו קשות“ (כלי ההדגשה „מכאן“) – היה מובן שהכרח לפרש את הדיבורים דלהלן כדברים קשים הוא מן הנאמר „ואל יחר אפך“, שהרי הלשון „מלמד“ מורה¹³ שאין זה ענין האמור בכתוב בפירוש, אלא דבר הדורש לימוד; שכן אילו נאמרו בכתוב בפירוש (– על־פי הפירוש הפשוט) דברים קשים, אין מתאים לנקוט בלשון „מלמד שדיבר אליו קשות“.

אך, כפי שנתבאר בכמה מקומות¹⁴, כאשר רש"י מוסיף „מכאן“, כוונתו לשלול בכך מקום אחר, שממנו היה לכאורה מקום ללמוד ענין זה גופא.

והוא הדבר כאן, שרש"י בדבריו שולל מקום אחר שממנו היה ניתן לכאורה ללמוד (אף שהדבר לא נאמר בפירוש, כנ"ל) כי „דיבר אליו קשות“¹⁵,

ולפיכך מדגיש רש"י ושולל, שאין לסבור שההכרח לכל זה הוא רק מביטויים אלה שבכתוב [שכן, אדרבה, פשוטן של התיבות שם הוא שאין אלו דברים קשים¹²], אלא „מכאן אתה למד שדיבר אליו קשות“; ומאחר שלא מצינו בפירוש בכתוב דברים קשים, הוכרח רש"י לנקוט הפירוש שהדיבורים דלהלן היו דברים קשים, אפילו כאשר נזקק לשם כך ל„מדרשו“.

(13) ראה ס' כללי רש"י (כפר חב"ד, תשמ"ג) פרק יב. וש"נ.

(14) ראה לקו"ש ח"ה ע' 215. לעיל ע' 194. ועוד. כללי רש"י הנ"ל שם.

(15) להעיר מהגירסא בפרש"י* שמפרש „ויגש“ – ל' קבילה. ובא' כתי' רש"י שתח"י** : ויגש אליו, יהודה למלחמה. אבל ראה פרש"י וירא ית, כג. וראה לקו"ש ח"י ע' 55 ואילך.

(10) משכיל לדוד. וראה רא"ם, גו"א ועוד.
(11) ולא כתב על זה „ומדרשו“ (היינו שזהו פשוטו ש"מ ממש). וראה רא"ם כאן.
(12) לא רק בתיבות „כי כמוך כפרעה“ שרש"י מביא פשוטו, אלא גם התיבות „אדוני שאל“ אפשר לפרש לפי פשוטו ע"ד חמלה (רא"ם וגו"א כאן).

(* גירסא זו היתה לפני הרע"ב (ומפרשה). הועתקה ע"י בערלינער במהד"ק שלו. וכ"ה בא' מכת"י רש"י שתח"י. ובעוד כתי' שתח"י נתקן על הגליון (ראה שוה"ג שלאח"ז).

(** ועל גליון הכתי' (הניל בשוה"ג שלפניו): „מצינו הגשה למלחמה לתפילה ולפיוס למלחמה ויגש אליו יהודה כו“ (ואח"כ ממשך, הגשה זו לשון קבילה כו" – כנ"ל שם). אבל ראה פרש"י וירא שהובא בפנים ההערה.

– וכיו"ב – ההיתה בזה קביעות לכל (כברמב"ם ורס"ג) ולכל הסדרות, או שכאו"א בחר כרצונו וגם שינה מחטן לחטן כו'.
ועד"ז בהשמות **הספרים** (בראשית שמות), השמות דמס' הש"ס וכו'. – דוגמא להנ"ל: בש"ס נקרא במדבר – **ס' הפקודים** (טוטה מ, ב במשנה). בקרא **עצמו** נקרא (ע"פ חז"ל – ע"ז כה, רע"א. ועוד) בראשית – ספר הישר. ועוד.

ואם כן צריך להבין: מה נתכוון רש"י לשלול בהדגשתו „מכאן אתה למד“?

ג. והביאור בזה:

בכל המקומות הנ"ל שבהם נאמר הלשון „באזני“ (וכיוצא בזה), בטרם בא הלומד לפסוק דידן, עוסק הכתוב בדיבור שהיה בנוכחות של יותר מאדם אחד¹⁶. ואם כן התיבה „באזני“ באה להשמיענו בפשטות – שרבים שמעו את הדיבור.

וכגון בפסוקים „ויען עפרון החתי את אברהם באזני בני חת גו“, „וידבר אל עפרון באזני עם הארץ“ – שבהם הדיבור והמשא־ומתן היו בין אברהם לעפרון, אך הכתוב מודיענו שהדיבור היה „באזני בני חת“, „באזני עם הארץ“, היינו שהדבר נעשה במעמד בני חת, עם הארץ, באופן ש(גם) הם שמעו זאת, ויתר על כן – שהיה הדבר כך במכוון.

ועל־דרך־זה בפסוק „וידבר גו באזניהם“ האמור באבימלך, שתיבת „באזניהם“ מדגישה שאבימלך דיבר בעצמו¹⁷, „לכל עבדיו“, והדיבור היה באופן שכל אלו שמעו בעצמם את דיבורו (ומטעם זה הדבר פעל כי „ויראו האנשים מאד“¹⁸).

אולם בפסוק „ויגש גו ויאמר גו דבר באזני אדוני“ מתעוררת קושיא: הלא הדיבור היה ליוסף בלבד, ופשיטא שיוסף שמע את הדיבור, ואם כן,

16 ועד"ז הוא ברוב המקומות שנאמר הלשון „באזני“ וכיו"ב (בקשר לדיבור), שאין המדובר בדיבור שבין אדם לחבירו, כי אם לרבים (ראה המצויין בקונקורדנציה).

17 ולא ע"י שליח כו.

מה מדגיש ומחדש הכתוב בלשון „באזני אדוני“¹⁸?

ועפ"ז מובן הטעם שהעתיק רש"י מן הכתוב גם את התיבות „ויגש אליו“ – כי בכך מתחזקת השאלה:

לולא הנאמר „ויגש אליו“ היה מקום לתרץ (בדוחק על־כל־פנים¹⁹) שיהודה אמר את דבריו באופן שגם שאר הנוכחים שם (אחיו כו' והמצרים) שמעו זאת, ולכן היה צריך יהודה להדגיש „ידבר גו באזני אדוני“ – היינו שיוסף במיוחד יקשיב לדבריו (אע"פ שאין הוא מדבר אליו בלבד²⁰, אלא שומעים זאת כמה וכמה אנשים);

אבל מאחר שהכתוב מדגיש „ויגש אליו“, היינו שנוסף על כך שיהודה ואחיו עמדו מכבר לפני יוסף ודיברו אליו²¹, התקרב יהודה אל יוסף במיוחד – הרי מובן שיהודה דיבר אל יוסף באופן מיוחד (או – שיוסף בלבד שמע את דיבורו²²).

18 באלשיך כאן, שכאן דיבר יהודה בלא מליץ ולכן נאמר „באזני“ (ע"ש). אבל בפרש"י לעיל (מקץ מב, כג) „הי המליץ ביניהם... סבורים שאין יוסף מכיר בלשון עברי“.

– ובדבק טוב ושפ"ח כאן, שלכן הוצרך רש"י לפרש ד„באזני“ כאן פירושו „יכנסו דברי באזניך“, כי איך אפשר שיהודה דיבר באזני יוסף בלי מליץ.

19 שהרי סו"ס דיבר יהודה ליוסף (אלא שזה הי' גם במעמד אחיו והמצרים), ומהו הצורך להדגיש „באזני אדוני“? [משא"כ בחיי שרה שם, שאברהם ועפרון דברו ז"ל, אלא שגם בני חת שמעו דבריהם, מובן הצורך בהדגשה „באזני“].

20 ובפרט שדיבר אליו קשות, ויתכן שלא ירצה יוסף לשמוע אותם במעמד אחרים.

21 כמסופר בס"פ מקץ.

22 ראה גם אוה"ח כאן.

מקום שנאמר „דיבור“ (ולא „אמירה“) משמעו לשון קשה²⁷.

ואת זאת שולל רש"י ומודיענו „מכאן אתה למד“ – דוקא מן הנאמר „ואל יחר אפך“ אפשר ללמוד זאת, ולא מן הלשון „ידבר גו“! והטעם לכך מובן מפירושו שלפני זה, „יכנסו דברי באזניך“, כדלקמן.

ה. הטעם על־דרך הפשט²⁸ לכך ש„דיבור“ משמעו לשון קשה, הוא מפני ש„דיבור“ הוא גם²⁹ מלשון „יְדַבֵּר עִמָּיִם“³⁰, „יְדַבֵּר אֶחָד לְדוֹר“ אשר משום כך „טול מקל והך על קדקדן“³¹ – במובן של ממשלה בתוקף³²; ולפיכך,

(27) להעיר מיריעות שלמה (מהרש"ל) כאן, שכוונת רש"י ב„דיבר אליו קשות“ היא (לא שדיבר אליו דברים זרים שלא נאמר בפרשה, כ"א) „שידבר עמו בחזק כאיש שמדבר עם רעהו ומוכיחו על פניו ולא ברכות ובכי“.

(28) משא"כ ע"ד ההלכה – הרי, אדרבה, מהלשון „ידבר עמי“ נלמד דדיבור הוא לשון נחת (שבת סג, א. מכות יא, א.) ואכ"מ.

ולהעיר מחדא"ג מהרש"א מכות שם (ד"ה אין) שהטעם ש„לא מקשה מגופא דקרא ידבר עמי תחתנו“ הוא כי „ודאי הקרא ידבר עמי גו' יתפרש מלשון הנהגה שהוא הקשה שעל ידי הנהגה קושי להם ידבר עמי גו' ומשום הכי הוצרך להקשות מברייתא“. וראה לקמן הערה 32.

(29) ובאוה"ת יתרו (ע' תתפ): הדיבור מורה על עיקר כח הדיבור שהוא באדם... והיינו כנ"ל שדיבור הוא ג"כ לשון מנהיג וכמו ידבר עמי תחתנו.

(30) תהלים מז, ד (וכפי' הב' ברש"י שם. וראה ג"כ פרש"י שם ומכות שם).

(31) סנהדרין ח, א. הובא בפרש"י וילך לא, ז. ואין רש"י מפרש „דבר“ – כי ה„בן חמש“ מבינו. ומבינו שזהו (כהמשך בפרש"י) באופן של „טול מקל והך על קדקדן“.

(32) ראה לקו"ת במדבר (ב, ב, ג, ד). – וע"פ המבואר בלקו"ת שם שעיני „דיבר“ הוא אשר „מעוצם הגילוי הם מתבטלים ממילא“, יש לתווכך

ואם כן הדרא קושיא לדוכתא: מה פשר ההדגשה „באזני אדוני“²³?

ועל כך מפרש רש"י, שיש עוד הדגשה בתיבת „באזני“ – „יכנסו דברי באזניך“, היינו שהדיבורים ייקלטו פנימה באזניו²⁴, ובלשון כ"ק מורי וחמי אדמו"ר²⁵: לא רק לשמוע („הערן“) אלא לקלוט ולחזק („דערהערן“). בדיבורו ביקש יהודה לפעול על יוסף לשנות את החלטתו, ולשחרר את בנימין, ולפיכך הדגיש וביקש שיוסף יקלוט ויפנים („דערהערן“) את דבריו.

ד. ולאחרי שפירש רש"י ש„באזני אדוני“ משמעו „יכנסו דברי באזניך“, ממשיך ומפרש „ואל יחר אפך – מכאן אתה למד שדיבר אליו קשות“:

לולא פירושו הקודם היה מקום להסיק כי „דיבר אליו קשות“ מכך שיהודה אמר „ידבר נא גו' דבר“, שהרי כבר הביא רש"י את הכלל (המתקבל לדעת רש"י בפשוטו של מקרא, ומובא על־ידו כמה פעמים בפירושו²⁶) שבכל

(23) וגם: מה מקום שיהודה ידגיש את זה בדיבורו ליוסף.

(24) ראה גם ס' האמונות והדעות (להרס"ג) מ"ב פ"י: ורצו באזן קבול הדברים כאמרו ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני.

(25) ספר המאמרים תש"ח ע' רנב.

(26) תשא לב, ז. שמיני י, יט. בהעלותך יב, א. – ומסתייע (בתשא ובהעלותך שם) מהכתובים דפ' מקץ (מב, ז, שם, ל*) .

– ברא"ם (תשא ושמיני שם) דרך דיבור שלא בא אחריי אמירה הוי לשון קשה. ע"ש. וכבר הקשה עליו בחדא"ג מהרש"א מכות יא, א. ואכ"מ.

(* ראה ערוך לנר מכות יא, א על השינוי בין ב' פירושי רש"י.

ולכן, ההכרח לכך ש"דיבור אליו קשות" הוא מהנאמר, "ואל יחר אפק". וזהו שהדגיש רש"י, "מכאן אתה למד".

ו. וההוראה מכך בעבודתנו:

כאשר ביקש יהודה להשפיע על המשנה למלך מצרים – בסברו שמצרי הוא – לשחרר את בנימין, לכל לראש התחיל לדבר עמו קשות, דיבורים נוקבים ותקיפים. ולכאורה, מה המקום בשכל להנהגה כזו? והרי ייתכן שדברי רכות יועילו יותר מאשר בדברו עמו קשות. השכל מחייב אפוא לנסות תחילה לפעול באמצעות דיבור רך ותחנונים, ורק אם הדיבור הרך אינו פועל פעולתו – לפתוח בדיבור קשה³⁵,

(שהרי אין מקום לנסות תחילה בדיבור נוקשה ונוקב, המכעיס את הזולת, ורק לאחר מכן לשנות את סגנון האמירה לתחנונים ודיבור בטובות).

אלא שהביאור בזה הוא: כל זמן שהמדובר הוא אודות ענינים חיצוניים, רווח כספי וכדומה, אכן יש לנהוג על-פי חשבונות שכליים, ויש לשער היטב מהו האופן המועיל יותר. אבל בשעה שבא לידי האדם ענין של "ונפשו קשורה בנפשו"³⁶, ענין הנוגע בנפשו של בנימין ובנפשו של יעקב – כי אז אין הוא עושה חשבונות כלשהם בשאלה באיזו דרך כדאי יותר לנקוט, אלא הפתיחה תיכף ומיד היא במלוא התוקף והעוצמה; וכמאמר העולם: כאשר כואב – צועקים.

כאשר נעשה שימוש בלשון "דיבור" (ולא, "אמירה") הכוונה היא לדיבור בעל תוכן של ממשלה³³ – דיבור נוקשה, ברוח של שלטון על הזולת.

ולפי זה נמצא שכל סוג דיבור המסוגל להשפיע על אדם ולפעול עליו לשנות את מחשבתו והחלטתו, אפילו כאשר הוא נעשה בדיבורים רכים ודברי תחנונים, הנה אף דיבורים כאלו נקראים בשם "דיבור"³⁴, שכן יש בהם תוכן של ממשלה.

ועפ"ז מובן שממה שנאמר "ידבר גו' דבר" אין הכרח (גמור) ש"דיבר אליו קשות": לאחר שנקט רש"י בפירוש התיבות "דבר באזני אדוני" – "יכנסו דברי באזניך", היינו שהדיבור היה באופן שיגרום ליוסף לקלוט ולהפנים את הנאמר ולהיות מושפע ממנו, הרי אפילו אם יהודה היה מדבר רכות ותחנונים, כיון שמגמתו בדיבורי היתה לשנות את דעתו של יוסף, יש מקום לתאר את היוצא מפיו בלשון "ידבר".

בין פירוש זה ב"דיבר" (מלוכה וממשלה) עם פי' הש"ס שהוא לשון נחת (כנ"ל הערה 28), כי ידבר הו"ע הממשלה בנחת. וראה לקמן בפנים. ועצ"ע. (33) במכות שם מסיק הגמרא "דבר לחוד וידבר לחוד". אבל ע"כ אא"פ לפרש הכוונה בזה שהו ב' תיבות שונות לגמרי (ושרשים אחרים) – שהרי בברייתא שם מביא ראי' מ"דבר" על "נדברו".** ואכ"מ.

(34) להעיר מפרש"י דברים ב, יז ובמפרשיו שם (ובעוד מקומות). ערוך לנר מכות שם.

(*) ולכאורה להגירסא בשבת שם, אין דיבור אלא נחת" – לא ס"ל להתירוץ ד, דבר לחוד וידבר לחוד.

(**) וצ"ע בריטב"א מכות שם ד, לשון ידבר לא משמע כלל כו". וכן בתי' הב' בערוך לנר מכות שם. ומה שכתב ברש"ש מכות שם, לסמוך בעלמא קמייתי כו" (ע"ש) – לכאורה דוחק הוא. ואכ"מ.

(35) כפרש"י בהנהגת אברהם – גר ואם לאו אהי' תושב ("ש"כ כג, ד). וראה ג"כ פרש"י וישלח לב, ט: לדורות ותעבור המנחה כו' (ואח"כ) למלחמה והי' המנחה.

(36) פרשתנו מד, ל.

היטב את המצרים, ואוכלים ושותים עמם יחד וכו' וכו';

אלא יש להתחיל לאלתר, בזריזות הכי גדולה, בתוקף ובלהט הגדולים ביותר, לפעול להצלת בן ישראל מפני חינוך והנהגת מצרים, חינוך היפך התורה המוביל לידי התבוללות – פקוח נפשות ממש.

וכאשר צועדים בדרך זו – הדבר מוביל לתוצאה דומה לזו שבאה על-ידי „ויגש אליו יהודה“, שמכח זה שיהודה יצא לפעולתו בתוקף ובסערה, הרי לא זו בלבד שלא נתקיים הענין של „עבדים“ ועבדות, אלא אדרבה – „ויאמר פרעה גו' ואתנה לכם את טוב ארץ מצרים“³⁹, ואף קודם לכן, „לפניו“⁴⁰ – באה הקמת „בית תלמוד שמשם תצא הוראה“⁴¹ במצרים, היינו חינוך תלמידים באופן שיודעים ברור כיצד צריכה להיות הנהגת בני יעקב, ויודעים ויכולים להיות בעלי הוראה, לפסוק דין „לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא“⁴².

ועל-דרך-זה הוא בנוגע להשפעה מלמעלה, מבחינת יוסף צדיק עליון: כאשר איש ישראל נוקט בגבורה כביכול, שמבקש ומתפלל לה' בתוקף כביכול⁴³, הרי הוא פועל כי „ולא יכול יוסף להתאפק“⁴⁴, ומלמעלה ממלאים את משאלות לבבו לטובה, בכל הנצרך לו, מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה.

(משיחת ש"פ ויגש תשכ"ה)

בענינים כאלה³⁷ הרי אדרבה – דיבורים קשים דוקא הם המשכנעים את השומע שהדבר חיוני באמת, נוגע בנפש, ולא שכוונת המדבר היא לכסף, לכיסא או לכבוד וכיוצא באלה. וסגנון זה גורם ש„יכנסו דברי באזניך“: המדבר פותח מלכתחילה בתוקף ובסערה, „מכה על השולחן“ ואינו מתחשב בשיקולי „דיפלומטיא“, ואזי הזולת מרגיש שהענין נוגע למדבר בפנימיות נפשו, והדבר משפיע עליו להתכופף ולוותר, ועד להסכמה לעשות כן בנחת וברצון.

ז. וזהו תוכן ההוראה והלימוד – „מכאן אתה לנד“ – על כל הזמנים ועל כל המקומות:

כאשר עומדת על הפרק הצלת ילד יהודי מלהיות עבד במצרים, ואפילו בשעה שהדרישה לכך באה מצד המשנה למלך³⁸ – בכח המלך,

אין זו העת לזמן אסיפות של מלומדים גדולים, שיחקרו במתינות ובישוב הדעת את דברי ימי ישראל במצרים, ולאחר מכן הדבר יובא לפניהם ל„הצבעה“ והכרעה – מהו האופן הראוי ועד כמה יש להשקיע לצורך כך, וכן לחשב מה יאמרו המצרים על כל זה – דבר הדורש אסיפה מיוחדת של מלומדים המכירים

(37) ושאני באברהם שהי' המת נוטל „לפני“ – וע"ז „תנו לי גו' אקברה מתי מלפני“ תיכף. וכן ביעקב (וישלו שם) – להציל כל המחנה לא רק המחנה הנשאר לפליטה.
(38) משא"כ כשהציע יהודה הננו עבדים – ה"ז קיום גזירת בית הבתרים אשר האלקים מצא גו'. – ועפ"ז תתורץ התנ"י גדולה (שלא ענה יוסף ליהודה דסותר דברי עצמו.

(39) מה, זי"ח.

(40) מו, כח.

(41) רש"י עה"פ.

(42) יומא כו, א.

(43) ראה נועם אלימלך פרשתנו עה"פ.

(44) מה, א.